

Utbildningsdepartementet

Stockholm

Vår referens

Dnr

2019-05-31

Malin Pähls Hansson

U2019/00243/S

Remissyttrande: Framtidsval – karriärvägledning för individ och samhälle (SOU 2019:4)

Företagarna har getts möjlighet att yttra sig över rubricerat ovan och vill därför framföra organisationens kommentarer på utredningens *fem övergripande åtgärder*.

Inledningsvis avser Företagarna betona glädjen över utredningens övergripande ambition att stärka karriärvägledningens prioritet längs hela utbildningskedjan.

En stärkt karriärvägledning under hela utbildningskedjan genererar sannolikt en bättre dimensionering av utbildning, bättre matchning och tryggare kompetensförsörjning det svenska samhället. En prioriterad fråga i tider av kompetensförsörjningsutmaningar.

Företagarnas bild är att det idag finns stora brister i kännedom om arbetslivet, vilket försvårar utbildningsval. Okunskapen skapar osäkerhet och onödiga omvägar i utbildningssystemet. Genom att knyta arbetslivet närmare skolan ökar möjligheten för unga att få mer inblick och kunskap som därmed ökar möjligheterna att de väljer rätt utbildning och/eller yrkesval från början, samt att deras tid till etablering på arbetsmarknaden förkortas.

Utveckla utbildning och karriärvägledning i samråd med arbetsgivare

Företag och företagare är beroende av duktiga medarbetare för att deras företag ska kunna växa. Kompetensbristen är företagets största tillväxthinder och problemet har under de senaste åren fortsatt att växa. Bristen på arbetskraft med rätt erfarenhet och kompetens är nu så allvarlig att den påverkar konjunkturen i negativ riktning. Kompetensbristen innebär helt enkelt att företagets slutar växa. Det är inte hållbart med målet att bevara ett internationellt konkurrenskraftigt Sverige.

Idag saknar utbildning många gånger koppling till näringslivet och till entreprenörskap. Elever och studenter saknar ofta förståelse för arbete, rätt attityder och inte sällan yrkesspecifik kunskap som krävs i ett modernt arbetsliv. Företagarna menar att utbildningssystemet i högre grad måste vara behovsstyrt och att utbildning och studie- och yrkesvägledning bör ske i samverkan med de som ska anställa. Företagens kompetensförsörjning måste även prioriteras i utformandet av en fungerande vägledning.

Prao i grundskola och gymnasium och inslag av arbetslivsanknytning – i form av praktik i den eftergymnasiala utbildningen, är av högsta vikt. Företagarna menar i enlighet med utredningens ambition att det finns utvecklingspotential att förstärka samverkan för ett tryggare kompetensförsörjning. Det är naturligtvis även viktigt att småföretagens kompetensförsörjning måste prioriteras i utformandet av en fungerande karriärvägledning.

Företagarnas kommentarer till utredningens fem huvudsakliga åtgärder:

- 1. Ett förtydligande av vad vägledning är, att den kan vara både individuell och generell och ska benämnas karriärvägledning.*

Företagarna *tillstyrker* utredningens förslag om att renodla vilka begrepp och benämningar som används med syfte karriärvägleda under hela utbildningskedjan. Att begreppet ”karriärvägledning” även syftar till ett framtida arbetsliv finner Företagarna som positiv, då ett tidigt möte med arbetslivet ökar ungas motivation och intresse för att en dag bli arbetstagare eller arbetsgivare. På en snabbt föränderlig arbetsmarknad kommer vikten av omställning och kompetensutveckling även att bli en viktig del för alla medborgare.

Som komplement till individuell karriärvägledning vill Företagarna även lyfta upp värdet av gruppvägledning och faktiska möten med yrkesverksamma, däribland företagare.

Företagarna avser även betona den studie- och yrkesrelaterade kunskapen som karriärvägledarens fortfarande bör besitta - oberoende namnbytet till *karriärvägledare*. Kunskapen om länkarna mellan utbildningssteg, exempelvis antagning, är expertkunskap som professionen behöver besitta.

- 2. Ett förtydligande av elevers tillgång till individuell karriärvägledning.*

Företagarna *tillstyrker* utredningens förslag som syftar till att prioritera elevers tillgång till individuell karriärvägledning. Många unga upplever dag är det lätt att göra felval men svårt att göra informerade studieval. Företagarna menar att både den enskilda individen såväl som hela samhället står som förlorare till följd av en karriärvägledning som idag inte prioriterats.

Utredningens positiva ambition om en stärkt karriärvägledning lägger en bra grund för ett livslångt lärande och en sannolikt högre benägenhet att efterfråga karriärvägledning även i vuxen ålder.

En garant för individuell karriärvägledning är att elever och studerandes har tillgång till välutbildad personal. Detta medför i sin tur tillgång till flertalet karriärvägledare per skola och lärosäte i relation till storlek och elev- och studentunderlag. Företagarnas intryck är att det finns utvecklingspotential i att prioritera denna yrkesgrupp i den svenska utbildningskedjan.

- 3. Tydligare krav på att individuell karriärvägledning ska erbjudas vid vissa tillfällen.*

Företagarna uppfattar att utredningen ställer sig pragmatiskt inställt till att livet inte är förutsägbart för någon och att det kan finnas goda skäl till att detta ska erbjudas vid särskilda tillfällen. Företagarna avser dock betona vikten av att alla unga bör garanteras ett minimum i

antal timmar av karriärvägledning för att trygga en högkvalitativ och jämlik vägledning och undvika social snedrekrytering.

4. Förstärkning av det generella karriärvägledningsperspektivet i olika ämnen.

Företagarna *tillstyrker* förslaget om att förstärka det generella karriärvägledningsperspektivet i olika ämnen. Elever och studerande saknar ofta förståelse för arbete, rätt attityder, och inte sällan yrkesspecifik kunskap som krävs i ett modernt arbetsliv. Utbildningsväsendet måste tydligare koppla an till arbetslivet, då höjs automatiskt även motivationen. Modeller för arbetslivsriktad praktik måste utvecklas genom hela utbildningssystemet i dialog med arbetsgivare. Idag utförs arbete på så många olika sätt, varför det blir extra viktigt att utformning av karriärvägledande insatser sker i samverkan med arbetsgivare, även småföretagare.

5. Ett nytt obligatoriskt inslag med tilldelad tid, benämnt framtidsval, ska införas i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan.

Företagarna *tillstyrker* förslaget att på obligatorisk väg ge alla unga tillfällen att reflektera över sina unika intressen, kompetenser och framtidsval av utbildning och arbetsliv.

Företagarna ämnar även betona vikten av att lyfta in företagande som ett sätt att utöva ett yrke och därmed förverkliga formulerade drömmar. Entreprenörskap ingår sedan 2011 i grundskolans och gymnasieskolans läroplan. Många skolor har däremot valt att inte arbeta alls med entreprenörskap. Detta ser Företagarna som en svag länk i ledet att erbjuda unga individer en förståelse för hur arbetslivet ser ut i den svenska realiteten var 4 av 5 jobb skapas av småföretagare. För att entreprenörskap ska integreras på riktigt i skolans verksamhet måste skolor ta fram handlingsplaner för entreprenörskap.

Utöver detta *tillstyrker* Företagarna utredningens goda förslag om att ta fram digitala och interaktiva vägledningstjänster – för ett livslångt lärande. Företagarna föreslår även att elever och studeranden under hela utbildningskedjan ska ges möjlighet att genom öppna och digitaliserade data kunna jämföra utbildningars innehåll, kvalité och utfall. Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) utgör ett gott exempel att inspireras av. Informationen hjälper unga att göra informerade studieval, leder därmed till färre avhopp, en tryggare examensfrekvens och mer träffsäker matchning. Digitala plattformar med jämförbar information har under de senaste åren tagits fram hos våra nordiska grannländer. Informationen uppskattas av både karriärvägledare och elever.

Sammanfattningsvis

Företagarnas undersökningar visar återkommande att svårigheter att hitta rätt utbildning och ovisshet i huruvida denna kommer ge önskad effekt för arbetstagaren och företaget utgör ett hinder för kompetensutveckling och i förlängningen våra medlemmars kompetensförsörjning och tillväxt.

Företagarna ser positivt på utredningens förslag att stärka karriärvägledningen längs hela utbildningskedjan, samt förslagen om att digitalisera och tillgängliggöra karriärvägledande information.

Företagarnas förhoppning är även att informationen kommer att stärka incitamenten för Sveriges småföretagare att inleda kompetensutvecklande studier för ett livslångt lärande och i förlängningen för ett konkurrenskraftigt Sverige.

Företagarna

Patrik Nilsson

Chef Analys & Opinion

Malin Påhls Hansson

Näringspolitisk expert
Kompetensförsörjning & digitalisering